

ข่าวภาคพิเศษ

ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๗๔๖๔

วันพุธที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๑

หน้า ๖

บทความการเพาะเห็ดในเมืองไทย

• อานนท์ เออตระกุล

สาขาจุลชีววิทยาประยุกต์ กองวิจัยโรคพืช กรมวิชาการเกษตร

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ประชากรของประเทศประมาณ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ มีอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรกรรม เพราะสภาพดินฟ้าอากาศในเมืองไทยอำนวยต่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจมากมายหลายอย่าง รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศก็เป็นผลเนื่องจากผลิตผลทางการเกษตร แต่เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรในเมืองไทยปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์ที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเพิ่มของผลผลิตทางการเกษตร เพื่ออุปโภคและบริโภค ทำให้เมืองไทยปัจจุบันเริ่มเข้าสู่ภาวะขาดแคลนอาหาร จำเป็นจะต้องเร่งเพิ่มอัตราการผลิตในพื้นที่อันจำกัดให้สูงขึ้นให้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค

จากรายงานการสำรวจการทำนาปลูกข้าวของเกษตรกรปี ๒๕๒๐ ปรากฏว่าเมืองไทยมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ ๖๓ ล้านไร่ เป็นเนื้อที่ทำนาปลูกข้าว ๔๘ ล้านไร่ ดังนั้น อาชีพทำนาจึงเป็นอาชีพที่สำคัญที่สุด ชาวนาส่วนใหญ่จะทำนาปีละ ๑ ครั้งเท่านั้น โดยใช้เวลาปลูกประมาณ ๔-๕ เดือนเท่านั้น นอกนั้นมักปล่อยให้เวลาว่างหลังจากเก็บเกี่ยวผ่านไปอย่างไรประโยชน์ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาหนักของรัฐบาลเกี่ยวกับการว่างงานของเกษตรกรและใช้ประโยชน์จากท้องทุ่งนาไม่เต็มที่ได้ผลเต็มที่ นอกจากนี้บางแห่งมักทำลายโครงสร้างของดินให้เลวลงเรื่อยๆ เช่น หลังเก็บเกี่ยวแล้วเผาเศษหญ้าเศษฟางที่เหลืออยู่ตามท้องทุ่ง ทั้งซึ่งเป็นการเพิ่มความเป็นด่าง และปุ๋ยโปตัสเซียมให้แก่ดินทำให้ดินเป็นด่างอาหารของพืช ถูกตรึงให้อยู่ในรูปที่พืชเอาไปใช้ไม่ได้ และทำให้พืชผลแก่เร็วน้ำหนักไม่ดี เป็นต้น อันที่จริงแล้วถ้านำเอาฟางที่เหลือไป

ทำประโยชน์อย่างอื่น แล้วอาจจะทำให้เกิดคุณค่าอย่างมหันต์ หรือบางรายได้อาจดีกว่าการปลูกข้าวเสียอีก

จากชีวิตของ ข้าพเจ้าที่เผชิญโชคดีได้เกิดในหมู่บ้านชนบท (หมู่บ้านหนึ่งชื่อหมู่บ้าน ร่องอาผด อ. สูงเม่น จ. แพร่) มีอาชีพทำนาปีละ ๑ ครั้งตลอดเวลาประมาณ ๒๐ ปีที่ข้าพเจ้าเติบโตใหญ่ในหมู่บ้านนี้ทุกปีหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว เกษตรกรมักเผาฟางทิ้งทำให้ข้าพเจ้ามีความคิดอยู่ในใจตลอดเวลาว่าฟางเหล่านี้ น่าจะเป็นประโยชน์ได้ และข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ได้ร่วมทำกิจกรรมของชมรมเห็ด จึงได้ทราบว่าฟางสามารถนำมาเพาะเห็ดได้ และจากตัวอย่างในประเทศได้หวนปี ๒๕๔๘-๒๕๕๐ ได้หวนไม่สามารถผลิตเห็ดออกจำหน่ายต่างประเทศได้ ทางรัฐบาลนักวิชาการเกษตรของไต้หวันได้พยายามหาวิธีที่จะใช้วัสดุเหลือใช้จากการเกษตรและอุตสาหกรรม เช่น ฟางขี้เลื่อย ต้นข้าวโพด ชานอ้อย นาเพาะเห็ด ปรากฏว่าปี ๒๕๑๕ ไต้หวันสามารถผลิตเห็ดออกจำหน่าย ต่างประเทศได้เป็นที่ ๓ ของโลก และปี ๒๕๑๘ ผลิตเห็ดได้เป็นที่ ๒ ของโลกด้วยเหตุนี้จึงทำให้ข้าพเจ้าจับงานเรื่องเห็ดอย่างจริงจังนับตั้งแต่นั้นมา

จากการศึกษาค้นคว้าทดลองโดยใช้ทุนส่วนตัว (ใช้วัสดุ อุปกรณ์และสถานที่ ที่บ้าน จ. แพร่ เป็นสถานที่ทดลอง) และนำผลการทดลองมาเผยแพร่ให้เกษตรกรทั่วประเทศตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบันนี้ข้าพเจ้าเข้ารับราชการที่มีหน้าที่ค้นคว้าทดลอง และรับผิดชอบงานด้านเห็ดอย่างจริงจังกับสาขาจุลชีววิทยาประยุกต์ กองวิจัยโรคพืช กรมวิชาการเกษตร

หลังจากข้าพเจ้าร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ (ในอดีต) และในนามของกรมวิชาการเกษตรได้ทำการส่งเสริมเกษตรกร ทั่วประเทศ ประมาณ หมื่นกว่าคนทำให้

เป็นที่ยอมรับความรู้ด้านการเพาะเห็ดแผนใหม่ และมี การตื่นตัวกันอย่างมากมาย ทั้งเกษตรกรและผู้ที่มีอาชีพ ประจำอยู่แล้ว ทำให้เกิดอาชีพใหม่ในเมืองไทยขึ้นอีก อาชีพหนึ่ง ทำรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพนี้ไม่แพ้ อาชีพอื่น ยกตัวอย่างเช่น เนื้อที่ปลูกข้าว ๑ ไร่ ปลูก ข้าวได้โดยเฉลี่ยประมาณ ๕๐-๖๐ ถัง หรือคิดเป็นเงิน ประมาณไร่ละ ๔๐๐-๖๐๐ บาท แต่ถ้านำฟาง ๑ ไร่ (ประมาณ ๑-๒ ตัน) มาเพาะเห็ดฟางแบบธรรมดา จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ ๑๕๐๐-๒๐๐๐ บาท หรือเพาะเห็ดแชมปิญอง (ภาคเหนือและอีสาน) ทำให้มีรายได้เพิ่มประมาณ ๓๐๐๐-๕๐๐๐ บาท หรือ เพาะเห็ดหอยโข่งทะเล (เป่าฮ้อ) ทำให้มีรายได้เพิ่ม ประมาณ ๖๐๐๐-๗๐๐๐ บาท เป็นต้น ดังนั้นถ้าหาก มีการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ฟางที่เหลือใช้ประมาณ ๑ ล้านไร่ มาเพาะเห็ดแล้วจะทำให้รายได้ไม่แพ้อาชีพ อื่น ๆ เลย

บัดนี้ ความจริงได้เริ่มมีแนวโน้มขึ้นแล้ว ราคา ฟางจังหวัดทางภาคเหนือ เช่น ลำปาง เชียงใหม่ ประกันราคา ฟางสับกิ โกรรมละไม่ต่ำกว่า ๑.๒๐บาท ทำให้เกิดมีอาชีพขึ้นตามมามากมายเช่น อาชีพสับฟาง ขาย รับจ้างเพาะเห็ด ฝ่ายตลาด เป็นต้น

ส่วนความต้องการเห็ดของผู้บริโภค นั้น เนื่องจากเห็ดมีคุณค่าทางอาหาร สูงกว่าอาหารพืชผักต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเห็ดฟางแห้งมีโปรตีนสูงถึง ๔๕ เปอร์เซ็นต์ และยังอุดมไปด้วยแร่ธาตุ วิตามิน ต่างๆ ที่ร่างกายของมนุษย์ต้องการ นอกจากนี้จากการค้นพบของนักวิทยาศาสตร์ ชาวญี่ปุ่นพบว่า เห็ดมีสารชนิดหนึ่งที่สามารถบำบัดโรคเนื้องอกหรือ มะเร็งได้ ดังนั้นเห็ดจึงเป็น อาหารที่ ตลาด มีความ ต้องการมากทั้งภายในและต่างประเทศ

หลังจากข้าพเจ้าเข้ารับ ราชการ ทำการ ทด ลอง เกี่ยวกับเห็ดพบว่า เมืองไทยมีสภาพแวดล้อมเหมาะสม

อุตสาหกรรมที่แทบจะไม่มีราคาค่างวดจำนวนมากที่สมควร นำมาเพาะเห็ดได้นอกจากนี้สายพันธุ์เห็ดต่าง ๆ ทั้ง ที่เกิดในเมืองไทยหรือต่างประเทศ สามารถขึ้นได้ดีและ ให้ผลผลิตสูงในเมืองไทยเช่น เห็ดฟาง สามารถ เพาะเป็นแบบโรงเรือนหรือแบบอุตสาหกรรมได้แล้วซึ่ง เพาะเป็นชั้น ๆ ได้ตลอดทุกฤดู โดยใช้เวลาไม่ถึง ๑๐ วัน ก็เก็บผลได้ เห็ดหอยโข่งทะเล (หรือเห็ดเป่าฮ้อ) เพาะโดยใช้ฟางธรรมดาหมัก ๗-๘ วันสามารถเพาะ ได้ทุกภาคของเมืองไทยและ เต็มวันได้พบเห็ดชนิด ใกล้เคียงกันแต่เพาะง่ายกว่าเห็ดเป่า ฮ้อ มาก ชื่อ เห็ดนางฟ้าคาดว่าออกราว๑เดือนคงแจกเชื้อเห็ดได้

เห็ดหูหนู เป็นเห็ดที่เมืองไทยสั่งหรือลักลอบ จากต่างประเทศปี ๆ หนึ่งนับเป็นเงินหลายล้านบาท เดียวนี้ แม้กระทั่งฟาง ขี้เลื่อยและไม้ทุกชนิดไม่ว่า เนื้อแข็ง-อ่อน สามารถเพาะได้ และเริ่มส่งออกต่าง ประเทศแล้ว

นอกจากนี้ยังมีเห็ดอีกหลายชนิด เช่น เห็ดแชม ปิญอง ที่เราสั่งเข้ามาในรูปเห็ดกระป๋อง ก็สามารถ เพาะได้เป็นอย่างดี ในฤดูหนาวของภาคเหนือ อีสาน เนื่องจากความต้องการของท้องตลาดทั้งภายใน- ต่างประเทศจำนวนมาก ประกอบกับเมืองไทยสามารถ เพาะเห็ดได้เป็นอย่างดี เพื่อตอบสนองความต้องการ ของผู้สนใจ ทางกองวิจัยโรคพืช กรมวิชาการเกษตร จึงได้บริการความรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจ เข้ารับการ อบรม โดยจะทำการอบรมฟรีตามสถานที่ต่าง ๆ คือ ภาคกลางเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ รุ่นละ ๖ วัน สมัครได้ที่กองวิจัยโรคพืช กรมวิชาการเกษตร กท. ๙ โทร. ๕๗๕๐๑๔๖-๓ ต่อ ๑๓ ภาคเหนือ ศูนย์ วิจัยเกษตรภาคเหนือ อีสาน สำนักงานเกษตรภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ทำพระ ขอนแก่น ภาคใต้
ศูนย์วิจัยการยางคองหงส์ หรือผู้ที่ไม่มีเวลาว่าง อาจ
ติดต่อเอกสารการเพาะเห็ดต่าง ๆ ได้ที่ข้าพเจ้า สำหรับ
ผู้ที่ทำการเพาะเห็ดอยู่แล้ว ถ้ามีปัญหาเชิญปรึกษา
คลินิกเห็ด โดยข้าพเจ้ารับตอบปัญหาทางโทรศัพท์ระหว่าง
๒๐.๐๐—๒๒.๐๐ น. สำหรับผู้ที่อยู่กรุงเทพฯและ๒๒.๐๐—
๒๕.๐๐ น. สำหรับผู้ที่อยู่ต่างจังหวัดที่หมายเลข๕๗๙๐๑๔๖
แต่ถ้าต้องการทราบความก้าวหน้าและการเคลื่อนไหวใน
วงการเห็ดทั้งภายในและต่างประเทศ สมัคร เป็นสมาชิก
สมาคมนักวิจัยและเพาะเห็ดแห่งประเทศไทย ซึ่งข้าพ-
เป็นเลขาธิการสมาคม โอกาสหน้าข้าพเจ้าจะนำเรื่อง
ความก้าวหน้าของการเพาะเห็ดเศรษฐกิจในเมืองไทยมา
เล่าสู่กันฟังโดยสังเขป